

การเลี้ยงโคเนื้อและการรับรู้การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของเกษตรกร ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อการแข่งขันด้านปศุสัตว์^{1/}

นรชัย สหวิศิษฏ์^{2/} สหัทธ์ สังข์สุวรรณ^{3/} ธิดา โคมแสงทอง^{4/} และ สุวิช บัญโญปรัง^{4/}

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ครั้งนี้เพื่อศึกษาการเลี้ยงโคเนื้อและการรับรู้การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากตัวอย่าง 400 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2559 – พฤษภาคม 2559 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 55.75 ปี พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.50 ไร่ เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 9.76 ตัว มีประสบการณ์เลี้ยงโคเฉลี่ย 12.50 ปี พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยงในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เลี้ยงโคพื้นเมือง (41.91%) รองลงมาคือ ลูกผสมบราห์มัน (28.90%) และลูกผสมชาร์โรเลส์ (16.18%) การผสมพันธุ์โค ส่วนใหญ่ใช้พ่อพันธุ์ (38.50%) ใช้วิธีผสมเทียม ร้อยละ 23.50 และใช้ทั้งสองวิธี ร้อยละ 30.00 มีการปลูกพืชอาหารสัตว์ ร้อยละ 75.00 พื้นที่ปลูกหญ้าเฉลี่ย 5.50 ไร่ เสริมอาหารข้นและแร่ธาตุ ร้อยละ 67.50 การให้วัคซีนป้องกันโรค ส่วนใหญ่ได้รับบริการเป็นประจำทุกปี ละ 2 ครั้ง (58.50%) การถ่ายพยาธิโคเนื้อ เกษตรกรทำเป็นประจำทุกๆ ปีละ 1 ครั้ง (28.50%) ทำเป็นประจำทุกๆ ปีละ 2 ครั้ง (25.00%) และทำเป็นครั้งคราว (22.50%) การตรวจโรคผิวหนังและโรคแท้งติดต่อ ส่วนใหญ่ไม่เคยทำเลย ร้อยละ 55.00 การดูแลรักษาสุขภาพโคเนื้อในกรณีเจ็บป่วย ส่วนใหญ่จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่มารักษา ร้อยละ 53.21 ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรมีการจำหน่ายโค ร้อยละ 63.50 จำหน่ายเฉลี่ย 3.5 ตัวต่อปี มีรายได้จากการจำหน่ายโคเฉลี่ย 78,530.00 บาท หรือจำหน่ายเฉลี่ยตัวละ 22,151.43 บาท อายุโคที่จำหน่ายมากที่สุด คือ อายุ 1 – 3 ปี (50.49%) รูปแบบการจำหน่ายและกำหนดราคา ส่วนใหญ่มีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์มและตกลงราคากันเอง (75.00%) การจดบันทึกข้อมูลการเลี้ยงโคเนื้อ ส่วนใหญ่ไม่เคยจดบันทึก (50.00%) มีการจดบันทึกบ้างแต่ไม่ครบถ้วน ร้อยละ 42.50

การรับรู้การรวมตัวเป็น AEC พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทราบแต่ไม่เข้าใจรายละเอียด (66.00%) และไม่ทราบผลกระทบต่อ การเลี้ยงโคเนื้อ (45.00%) ในการปรับตัวเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรเห็นว่า จะต้องมีการปรับตัว (65.50%) ในการเลี้ยงโคเนื้อ ด้านการจัดการเลี้ยงดู (27.33%) ด้านการตลาดและการจำหน่าย (22.29%) พันธุ์โคเนื้อ (18.01%) การป้องกันโรคและดูแลสุขภาพโค (16.83%) และ ด้านอาหารและการให้อาหารโคเนื้อ (15.54%) สำหรับความต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือและส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุด (95.00%) ได้แก่ ด้านประกันราคาโคเนื้อ (13.00%) เงินทุน/สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (12.53%) การป้องกันกำจัดโรคปากและเท้าเปื่อย (11.99%) การผลิตโคเนื้อพันธุ์ดีให้พอเพียงแก่เกษตรกร (10.90%) สนับสนุนเมล็ดหรือท่อนพันธุ์อาหารสัตว์ (10.17%) และการอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายสัตว์ (6.83%)

คำสำคัญ: โคเนื้อ การรับรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประจวบคีรีขันธ์

^{1/} ทะเบียนวิชาการเลขที่:

^{2/} ศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์เขต 7 อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77170

^{3/} สำนักงานปศุสัตว์เขต 8 อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000

^{4/} กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

Beef Cattle Productivity and Perception of Farmers for Entry into ASEAN Economic Community in Prachuapkhirikhan Province for Animal Production Competiveness^{1/}

Norachai Sahavitsit^{2/} Sahab Sangsuwan^{3/} Tida Comsangthong^{4/} and Suvit Boonprong^{4/}

Abstract

The objectives of this study were to examine beef cattle productivity and perception of farmers for entering to ASEAN economic community (AEC). From the 400 farmer samples in Prachuapkhirikhan Province. The total samples were interviewed from January 2016 to May 2016. The results showed that the average age of farmers was 55.75 years old. They had agricultural areas with average 12.50 Rai and kept cattle with the average 9.76 animals per household. They had experiences in raising cattle with the average 12.50 years. The majority of cattle breeds were Thai indigenous (41.91%) followed by Brahman crossbred (28.90%) and Charolais crossbred cattle (16.18%). The animal breeding was by sires natural mating (38.50%), by artificial insemination (23.50%) and used both of those (30.00%). The majority of farmers (75.00%) were planting grass with the average 5.50 Rai per household. They (67.50%) supplemented concentrates and minerals for their cattle. The animals of 58.50% farmers were vaccinated twice a year. In the term of parasites control, the cattle were treated for endo-parasites once a year with 28.50%, twice a year with 25.00% and occasionally treated with 22.50%. The majority of farmers (55.00%) did not have their animals examined for Brucellosis and Tuberculosis. When the animals were sick, they were provided with animal health care and prevention by veterinarians (53.21%). The selling of beef cattle was found that 63.50% of farmers sold their cattle when animals were between 1 to 3 years old (50.49%) and sold 3.5 animals in 2015. The incomes form selling cattle were 78,530.00 Baht per household or 22,151.43 Baht per animal. The cattle data records found that the majority of farmers (50.00%) did not keep the records. However, some farmers recorded the beef cattle raising information but it was not complete (42.50%)

The perception of farmers for AEC was found that they did not know in detail AEC (66.00%), and did not realize the effect on raising beef cattle (45.00%). Adaptation on keeping beef cattle for entering to AEC, the farmer opinion showed that they need adaptation (65.50%): in rearing cattle (27.33%), in marketing and selling (22.29%), in breeding (18.01%), in disease control and providing for animal health care and prevention (16.83%), and in feed and feeding (15.54%). Moreover, the most farmers (95.00%) would like to have support from the government for raising cattle such as: animal price guarantee (13.00%), the source of investment funds with low interest loans for the farmers (12.53%), vaccinated against, specially, foot and mouth disease (11.99%), high cattle productivity for them (10.90%), supporting in grass seed and grass stock planting (10.17%), and facilitation for animals movement (6.83%).

Keyword: beef cattle, Recognition, AEC, Prachuapkhirikhan

^{1/} Scientific paper No.:

^{2/} The 7th Livestock Research and Development Center, Bangsaphannoi District, Prachubkherekhan Province 77170

^{3/} Office of Regional Livestock 8, Mueang District, Suratthani Province 84000

^{4/} Division of Livestock Extension and Development, DLD, Ratchathewee District, Bangkok 10400

บทนำ

การประชุมสุดยอดอาเซียนในปี 2546 ผู้นำอาเซียนได้ออกแถลงการณ์ Bali Concord II เห็นชอบให้มีการรวมตัวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือ AEC ภายในปี 2558 และให้เร่งรัดการรวมกลุ่มเพื่อเปิดเสรีสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขา (priority sectors) ได้แก่ การท่องเที่ยว การบินยานยนต์ ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ อิเล็กทรอนิกส์ สินค้าเกษตร ประมง เทคโนโลยีสารสนเทศและสุขภาพอาเซียนจะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community, AEC) ภายในปี 2558 โดยมีแนวคิดที่ว่าอาเซียนจะกลายเป็นเขตการผลิตเดี่ยว ตลาดเดี่ยว หรือ single market and production base หมายถึง จะต้องมีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรี สามารถดำเนินกระบวนการผลิตที่ไหนก็ได้ โดยสามารถใช้ทรัพยากรจากแต่ละประเทศ ทั้งวัตถุดิบและแรงงานมาร่วมในการผลิต สินค้ามีมาตรฐาน กฎเกณฑ์ และกฎระเบียบเดียวกัน (สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ, 2554; สุวิช และคณะ, 2558)

การเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพทางการเกษตรที่สำคัญอาชีพหนึ่ง มีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 6.5 หมื่นล้านบาท และเกี่ยวข้องกับเกษตรกรไม่น้อยกว่า 1.03 ล้าน ครอบครัวยุคใหม่ในอดีตที่ผ่านมาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร เพื่อใช้แรงงานทำการเกษตรเป็นหลัก เมื่อใช้งานหมดอายุจึงปลดจำหน่ายเป็นโคเนื้อ ปัจจุบันรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อได้เปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายเป็นโคเนื้อเพื่อผลิตเนื้อโค ทั้งนี้เพราะความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์เพิ่มขึ้นทั้งจากความต้องการของประชากรในประเทศเอง และนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ตลอดจนความต้องการของตลาดต่างประเทศ ลักษณะการเลี้ยงจะเป็นการเลี้ยงครั้งละหลายๆ ตัว และมีรูปแบบเป็นฟาร์มมากขึ้น ในขณะเดียวกันรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ และเป็นโครงการหนึ่งในแผนปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร โดยหวังจะให้การเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ (สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ, 2554; กรมปศุสัตว์, 2555; มนีสสา, 2556)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่ประมาณ 6,367.6 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,979,762.5 ไร่ ประกอบด้วย 8 อำเภอ ได้แก่ เมืองประจวบคีรีขันธ์ กุยบุรี ทับสะแก บางสะพาน บางสะพานน้อย ปรานบุรี หัวหิน และ สามร้อยยอด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ประมง ปศุสัตว์ พืชไร่ และพืชสวน สำหรับการเลี้ยงโคเนื้อนั้น มีเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อทั้งสิ้น 9,851 ราย เลี้ยงโคเนื้อ 108,112 ตัว แยกเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมือง 3,515 ราย มีจำนวนโคพื้นเมือง 30,017 ตัว เลี้ยงโคลูกผสม 6,744 ราย จำนวนโคลูกผสม 59,087 ตัว และเลี้ยงโคขุน 183 ราย จำนวนโคขุน 16,008 ตัว (ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์, 2557) ดังนั้นการศึกษาการเลี้ยงโคเนื้อและการรับรู้การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อการแข่งขันด้านปศุสัตว์ นับว่ามีความสำคัญต่อการปรับปรุงระบบการผลิต การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อแข่งขันและเป็นผู้นำการผลิตปศุสัตว์ของประชาคมอาเซียนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

- 1.) ศึกษาโดยสุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 9,851 ราย ที่เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ 2,124 ราย กุยบุรี 1,355 ราย ทับสะแก 1,313 ราย บางสะพาน 1,453 ราย บางสะพานน้อย 748 ราย ปรานบุรี 1,301 ราย หัวหิน 540 ราย และ สามร้อยยอด 1,017 ราย (ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์, 2557) สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ตามวิธีการของ Yamane (1973) ได้จำนวนตัวอย่าง 384.39 ราย จึงใช้ตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ 400 ราย โดยศึกษาในเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อของอำเภอเมือง 86 ราย กุยบุรี 55 ราย ทับสะแก 53 ราย บางสะพาน 59 ราย บางสะพานน้อย 30 ราย ปรานบุรี 53 ราย หัวหิน 22 ราย และ สามร้อยยอด 41 ราย

สูตรการคำนวณตาม Yamane (1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่ม ($e = 0.05$)

2.) จัดทำแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ เสนอให้ผู้มีคุณสมบัติตรวจสอบแก้ไข เนื้อหาสาระของแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและเหมาะสม แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ศึกษา (บุญธรรม, 2540; สุขชาติ, 2546)

3.) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ตอน มีประเด็นคำถาม ดังนี้

3.1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

3.2) ข้อมูลด้านการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

3.3) ข้อมูลด้านการตลาดโคเนื้อของเกษตรกร

3.4) ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อการแข่งขันด้านการผลิตโคเนื้อในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

3.5) ปัญหา อุปสรรค และความต้องการส่งเสริมจากรัฐบาล

4.) รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพการผลิตโคเนื้อของเกษตรกร เพื่อส่งเสริมให้สามารถแข่งขันด้านปศุสัตว์ใน AEC

5.) วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และการแปรผลข้อมูลเพื่ออธิบายผล นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

6.) สรุปผลและเขียนรายงานเผยแพร่

7.) การศึกษาครั้งนี้ทำการวางแผนจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์การทดลอง ระหว่างตุลาคม – ธันวาคม 2558 ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างมกราคม – พฤษภาคม 2559 วิเคราะห์ข้อมูล ระหว่างมิถุนายน – สิงหาคม 2559 สรุปผล และรายงานผลงานวิจัย ระหว่างสิงหาคม – กันยายน 2559

ผลและวิจารณ์ผล

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 55.75 ปี ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ร้อยละ 45.00 มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.20 คน เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 17.60 ไร่ ส่วนพื้นที่ทำการเกษตร พบว่า มีพื้นที่ทำการเกษตร เฉลี่ย 12.50 ไร่ จำนวนโคที่เลี้ยงเฉลี่ย 9.76 ตัวต่อครัวเรือน ประสบการณ์การเลี้ยงโคเฉลี่ย 12.50 ปี สำหรับเหตุผลในการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรให้เหตุผลว่า เนื่องจากเป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว (19.35 %) การประกอบอาชีพการเกษตรเดิมประสบปัญหาราคาตกต่ำ (17.60 %) มีรายได้ดีสม่ำเสมอมั่นคง (16.42 %) ตั้งใจจะเลี้ยงอยู่ก่อนแล้ว (14.37 %) และเหตุผลอื่นๆ

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้เลี้ยงโคเนื้อจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

n = 400

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	280	70.00
หญิง	120	30.00
2. สถานภาพการสมรส		
โสด/หม้าย	115	28.75
สมรส	285	71.25
3. อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	10	2.50
31 – 40 ปี	45	11.25
41 – 50 ปี	130	32.50
51 – 60 ปี	195	48.75
มากกว่า 60 ปี	20	5.00
(เฉลี่ย 55.75 ปี ต่ำสุด 18 ปี สูงสุด 78 ปี)		
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	280	70.00
มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส.	100	25.00
ปริญญาตรี	11	2.75
สูงกว่าปริญญาตรี	9	2.25
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
ประกอบอาชีพด้านการเกษตร	180	45.00
ประกอบอาชีพอื่น (นอกภาคการเกษตร)	100	25.00
ไม่ได้ประกอบอาชีพ (กำลังศึกษา, พิการ, ชรา)	120	30.00
(เฉลี่ย 4.20 คน ต่ำสุด 2 คน สูงสุด 10 คน)		
6. พื้นที่ถือครองทั้งหมด		
ไม่เกิน 10 ไร่	118	29.50
พื้นที่ 11 – 20 ไร่	134	33.50
พื้นที่ 21 – 30 ไร่	84	21.00
พื้นที่ 31 – 40 ไร่	20	5.00
พื้นที่ 41 – 50 ไร่	28	7.00
พื้นที่ มากกว่า 50 ไร่	16	4.00
(เฉลี่ย 17.60 ไร่ ต่ำสุด 2 ไร่ สูงสุด 342 ไร่)		
7. พื้นที่ทำการเกษตร		
ไม่เกิน 10 ไร่	114	28.50
11 – 20 ไร่	130	32.50
21 – 30 ไร่	112	28.00
31 – 40 ไร่	20	5.00
41 – 50 ไร่	14	3.50
มากกว่า 50 ไร่	10	2.50
(เฉลี่ย 12.50 ไร่ ต่ำสุด 2 ไร่ สูงสุด 300 ไร่)		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	n = 400	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
8. จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง		
ไม่เกิน 10 ตัว	220	55.00
11 – 20 ตัว	94	23.50
21 – 30 ตัว	60	15.00
มากกว่า 30 ตัว	26	6.50
(เฉลี่ย 9.76 ตัว ต่ำสุด 3 ตัว สูงสุด 220 ตัว)		
9. ประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อ		
ไม่เกิน 10 ปี	124	31.00
11 – 20 ปี	180	45.00
21 – 30 ปี	86	21.50
มากกว่า 30 ปี	10	2.50
(เฉลี่ย 12.50 ปี ต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 70 ปี)		
10. เหตุผลในการเลี้ยงโคเนื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การทำเกษตร (อาชีพเดิม) ประสบปัญหา	300	17.60
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เลี้ยง	180	10.56
เพื่อนบ้านชักชวน	170	9.97
ตั้งใจจะเลี้ยงอยู่ก่อนแล้ว	245	14.37
เป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว	330	19.35
รายได้ดีสม่ำเสมอมั่นคง	280	16.42
ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว	200	11.73

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีอายุมาก มีการศึกษาน้อย ส่งผลให้การยอมรับความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นไปได้ช้า แต่ข้อดีก็คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ใช้แรงงานในครัวเรือน ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเลี้ยงโคจำนวนน้อยเมื่อเฉลี่ยต่อราย ทำให้สามารถดูแลโคของตนเองได้ทั่วถึง สอดคล้องกับ นันทนา และคณะ (2549) ได้ศึกษาระบบการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองภาคใต้และโอกาสทางการตลาด กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองส่วนใหญ่เลี้ยงโคเป็นอาชีพเสริมร่วมกับการทำนา สวนยางพารา สวนผลไม้ หรือสวนปาล์ม น้ำมัน และเลี้ยงเป็นรายย่อยเฉลี่ย ครัวเรือนละ 7 – 8 ตัว ส่วนใหญ่เลี้ยงโคมานานกว่า 10 ปี โดยเลี้ยงโคพื้นเมืองเป็นหลัก วัตถุประสงค์เลี้ยงเพื่อเป็นรายได้เสริม โดยขายในรูปโคเนื้อ บางรายเลี้ยงเป็นโคชน มีการเพาะพันธุ์โคที่มีสายเลือดโคชนจำหน่าย ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับโคพื้นเมือง เช่นเดียวกับสมปอง (2549) สมปอง และคณะ (2549) ศึกษา ระบบการผลิตและโอกาสทางการตลาดของการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตภาคเหนือ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ การทำนาและเลี้ยงโค เลี้ยงโคมาแล้วเฉลี่ย 10 ปี สอดคล้องกับ สุเทพ และ บุญชู (2550) พบว่า เกษตรกรอายุเฉลี่ย 49.20 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกครอบครัวเฉลี่ย 4.90 คน แรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 3.20 คน และมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 19.8 ไร่ ส่วน นฤมล และคณะ (2555) ศึกษาในอำเภอแก่งคอยและวังม่วง จังหวัดสระบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 45.3 ปี อาชีพหลัก คือ ทำนาและทำไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 13.90 ไร่

สำหรับสมพร และคณะ (2550) ศึกษาการเลี้ยงโคพื้นเมืองในจังหวัดอุบลราชธานีและยโสธร พบว่าผู้เลี้ยงโคส่วนใหญ่ทำนาควบคู่กับการเลี้ยงโค มีโคเฉลี่ยไม่เกิน 10 ตัวต่อครัวเรือน ยกเว้นในเขตพื้นที่ภูเขาชายโขงที่ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นฝูงใหญ่มากกว่า 50 ตัวขึ้นไป เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นป่าเขาที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์แตกต่างกับการศึกษาของสุเทพ และ บุญชู (2550) ที่พบว่า เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 5.5 ตัวต่อครัวเรือน เนื่องจากพื้นที่สาธารณะในการเลี้ยงมีจำนวนจำกัด และมักจะเลี้ยงแบบผูกกลุ่มตามหัวไร่ปลายนา เช่นเดียวกับ สุวิช และ คณะ (2558) ศึกษาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นที่ติดชายแดนไทย – ลาว เปรียบเทียบกับ (vs.) จังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายแดนไทย – กัมพูชา พบว่ามีความคล้ายคลึงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 53.4 ปี vs. 51.5 ปี พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 10.6 ไร่ vs. 12.5 ไร่ เลี้ยงโคเฉลี่ย 6.5 ตัว vs. 7.5 ตัว มีประสบการณ์เลี้ยงโคเฉลี่ย 15.5 ปี vs. 16.5 ปี เหตุผลของเกษตรกรส่วนใหญ่ในการเลี้ยงโค คือ เป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว (21.8% vs. 22.0%) รายได้สม่ำเสมอ (15.7% vs. 14.9%) และ มีความตั้งใจจะเลี้ยงอยู่แล้ว (14.2% vs. 15.2%)

ข้อมูลการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

ผลการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2 แหล่งพันธุ์โคเนื้อที่นำมาเลี้ยง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 35.30) ขยายพันธุ์ในฟาร์มของตนเอง รองลงมา ซื้อมาจากตลาดนัดโค - กระบือ (ร้อยละ 32.68) ซื้อจากฟาร์มของเกษตรกรด้วยกัน (ร้อยละ 26.14) และ จากฟาร์มของทางราชการ ร้อยละ 5.88 ตามลำดับ

รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32.76) เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อจำหน่ายลูกโคพันธุ์เนื้อ รองลงมา ได้แก่ เลี้ยงโคเพื่อใช้มูลปุ๋ยในการทำเกษตรกรรม ร้อยละ 28.90 และ เลี้ยงแม่พันธุ์ผลิตลูกเพื่อขุน ร้อยละ 23.60 ส่วนพันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยง พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.91 เลี้ยงโคพื้นเมือง รองลงมา ได้แก่ ลูกผสมบราห์มัน (ร้อยละ 28.90) ลูกผสมชาร์โรลส์ (ร้อยละ 16.18) และลูกผสมโคเนื้ออื่นๆ (ร้อยละ 13.01) ตามลำดับ สำหรับวิธีการผสมพันธุ์โค พบว่า ส่วนใหญ่ใช้พ่อพันธุ์ (ร้อยละ 38.50) ใช้วิธีผสมเทียม ร้อยละ 23.50 และใช้ทั้งสองวิธี ร้อยละ 30.00 สอดคล้องกับการศึกษาของสมพร และคณะ (2550) พบว่า การผสมพันธุ์โคส่วนใหญ่ ยังคงใช้การผสมพันธุ์แบบธรรมชาติ โดยผสมกันเองภายในฝูงหรือเลือกพ่อพันธุ์ให้ผสม

วิธีที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรเลี้ยงโคโดยปล่อยแทะเล็มหญ้าสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 40.32 รองลงมา ได้แก่ ใช้วิธีขังคอก ตัดหญ้าสดและ/หรือเสริมฟางให้กิน ร้อยละ 29.03 ผูกแล้วเกี่ยวหญ้าหรือเสริมฟางให้โคเนื้อ ร้อยละ 23.39 และใช้วิธีปล่อยให้แทะเล็มแปลงหญ้าหมุนเวียน ร้อยละ 7.26 การปลูกพืชอาหารสัตว์เลี้ยงโค พบว่า ส่วนใหญ่มีการปลูกพืชอาหารสัตว์ (ร้อยละ 75.00) และ ไม่ปลูก ร้อยละ 25.00 โดยพืชอาหารสัตว์ที่เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูก คือ หญ้าเนเปียร์ ปากช่อง 1 (ร้อยละ 28.90) รองลงมา ได้แก่ หญ้ากินนี ร้อยละ 23.14 และหญ้ารูซี่ ร้อยละ 22.54 ตามลำดับ สำหรับพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.00) ปลูกพืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ระหว่าง 1 – 10 ไร่ เฉลี่ย 5.50 ไร่ ส่วนการเสริมอาหารข้นและแร่ธาตุ พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.50) มีการเสริมอาหารสำหรับโคเนื้อ ส่วนใหญ่จะเสริมด้วยเปลือกสับปะรด รองลงมา ได้แก่ แร่ธาตุ อาหารข้น มันเส้น รำ และวัตถุดิบอื่นๆ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ผลการศึกษารายละเอียดของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านการปลูกพืชอาหารสัตว์ พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ และการเสริมอาหารข้นและแร่ธาตุ จะพบว่าสูงกว่าการศึกษาของคณะผู้วิจัยอื่นๆ เช่น นันทนา และคณะ (2549); สมปอง (2549); สมปอง และคณะ (2549); สมพร และคณะ (2550); กัญญา และคณะ (2550); สุเทพ และ บุญชู (2550); นฤมล และคณะ (2555) เนื่องจากเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ บางส่วนเลี้ยงโคขุนมากกว่าพื้นที่อื่นๆ การเลี้ยงโคเนื้อแบบประณีต ความเอาใจใส่ต่ออาชีพการเลี้ยงโคเนื้อจึงสูงกว่าในพื้นที่อื่นๆ

ตารางที่ 2 ข้อมูลการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

n = 400		
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. แหล่งพันธุ์โคเนื้อที่นำมาเลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
จากฟาร์มของเกษตรกรด้วยกัน	200	26.14
ตลาดนัดโค – กระบือ	250	32.68
ขยายพันธุ์ในฟาร์มของตนเอง	270	35.30
จากฟาร์มของทางราชการ	45	5.88
2. รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เลี้ยงโคขุนคุณภาพ	40	5.04
เลี้ยงขุนโคมัน	113	14.25
เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อจำหน่ายลูกโค	340	42.88
เลี้ยงโคเพื่อใช้มูลปุ๋ยในการทำเกษตรกรรม	300	37.83
3. พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยง ณ ปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
พื้นเมือง	290	41.91
ลูกผสมบราห์มัน	200	28.90
ลูกผสมซาร์โรเลสส์	112	16.18
ลูกผสมโคเนื้ออื่นๆ	90	13.01
4. วิธีที่ใช้ในการผสมพันธุ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช้พ่อพันธุ์	385	38.50
ใช้วิธีการผสมเทียม	235	23.50
ใช้ทั้งสองวิธี	300	30.00
เลี้ยงโคขุนจึงไม่ได้ผสมพันธุ์โคเนื้อ	80	8.00
5. วิธีที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		
ขังคอก ตัดหญ้าสดและ/หรือเสริมฟางให้กิน	180	29.03
ผูกล้าม ตัดหญ้าสดและ/หรือเสริมฟางให้กิน	145	23.39
ปล่อยให้แทะเล็มหญ้าสาธารณะ	250	40.32
ปล่อยให้แทะเล็มแปลงหญ้าหมุนเวียน	45	7.26
6. การปลูกพืชอาหารสัตว์		
ไม่มี	100	25.00
มี	300	75.00
ชนิดพืชอาหารสัตว์ที่เกษตรกรปลูก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) เมื่อคิดสัดส่วนเป็น 100%		
- หญ้ารูซี่	195	22.54
- หญ้ากินนี	200	23.13
- หญ้าเนเปียร์ ปากช่อง1	250	28.90
- หญ้าขน	125	14.45
- ถั่วฮามาต้า	15	1.73
- อื่น ๆ	80	9.25

ตารางที่ 2 (ต่อ)

	n = 400	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
7. พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ของเกษตรกรในข้อ 6 เมื่อคิดสัดส่วนเป็น 100%		
น้อยกว่า 1 ไร่	65	21.67
1 – 10 ไร่	174	58.00
11 – 20 ไร่	30	10.00
21 – 30 ไร่	10	3.33
31 – 40 ไร่	8	2.67
40 – 50 ไร่	7	2.33
มากกว่า 50 ไร่	6	2.00
(เฉลี่ย 5.50 ไร่ ต่ำสุด 0.50 ไร่ สูงสุด 130 ไร่)		
8. การเสริมอาหารชั้นและแร่ธาตุ		
ไม่มี	130	32.50
มี	270	67.50
ชนิดของอาหารที่เกษตรกรเสริมให้โคเนื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) เมื่อคิดสัดส่วนเป็น 100%		
- อาหารชั้น	120	18.72
- รำ	70	10.92
- มันเส้น	112	17.47
- แร่ธาตุ	134	20.90
- เปลือกสับปะรด	150	23.40
- อื่นๆ	55	8.58
9. การได้รับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรค		
ไม่เคยรับบริการเลย	0	0.00
เคยรับบริการเป็นครั้งคราว	46	11.50
รับบริการเป็นประจำทุกปี ๆ ละครั้ง	120	30.00
รับบริการเป็นประจำทุกปี ๆ ละ 2 ครั้ง	234	58.50
10. การถ่ายพยาธิโคเนื้อ		
ไม่เคยทำเลย	50	12.50
ทำเป็นครั้งคราว	102	22.50
ทำเป็นประจำทุกปี ๆ ละครั้ง	114	28.50
ทำเป็นประจำทุกปี ๆ ละ 2 ครั้ง	100	25.00
ทำเป็นประจำทุกปี ๆ มากกว่าปีละ 2 ครั้ง	34	8.50
11. การตรวจโรคควินโรค และแท้งติดต่อในโคเนื้อ		
ไม่เคยทำเลย	220	55.00
ทำเป็นครั้งคราว	134	33.50
ทำเป็นประจำทุกปี ๆ ละครั้ง	46	11.50

ตารางที่ 2 (ต่อ)

	n = 400	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
12. การดูแลรักษาสุขภาพโคเนื้อกรณีเจ็บป่วย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
รักษาด้วยตนเองหรือคนในครอบครัว	80	14.68
แจ้งให้เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์มารักษา	290	53.21
แจ้งให้อาสาปศุสัตว์มารักษา	160	29.36
แจ้งให้บุคคลอื่นมารักษา	15	2.75
13. การจำหน่ายโคเนื้อในรอบปีที่ผ่านมา		
ไม่ได้จำหน่าย	95	36.5
จำหน่าย	305	63.5
(จำหน่ายเฉลี่ย 3.5 ตัว/ปี ต่ำสุด 3 ตัว สูงสุด 100 ตัว)		
14. รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อในรอบปีที่ผ่านมา (n=305) เมื่อคิดสัดส่วนเป็น 100%		
ไม่เกิน 20,000 บาท	10	3.28
20,001 - 40,000 บาท	36	11.80
40,001 - 60,000 บาท	50	16.39
60,001 - 80,000 บาท	118	38.69
80,001 - 100,000 บาท	80	26.23
มากกว่า 100,000 บาท	11	3.61
(เฉลี่ย 78,530.0 บาท ต่ำสุด 21,500 บาท สูงสุด 1,750,000 บาท; เฉลี่ยตัวละ 22,151.43 บาท)		
15. อายุของโคเนื้อที่เกษตรกรจำหน่ายในรอบปีที่ผ่านมา (n=305) เมื่อคิดสัดส่วนเป็น 100%		
อายุน้อยกว่า 1 ปี	52	17.05
อายุระหว่าง 1 - 3 ปี	154	50.49
อายุมากกว่า 3 - 5 ปี	59	19.34
อายุมากกว่า 5 ปี	40	13.11
16. รูปแบบการจำหน่ายและกำหนดราคา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
มีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์มและตกลงราคากันเอง	300	75.00
นำไปจำหน่ายเองและตกลงราคากันเอง	90	22.50
อื่น ๆ	10	2.50
17. การใช้ประโยชน์จากมูลโคเนื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
จำหน่าย	200	34.72
นำไปปรับปรุงดินในพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์	150	26.04
นำไปปรับปรุงดินในพื้นที่ทำการเกษตรอื่น ๆ	221	38.37
อื่น ๆ	5	0.87
18. การจดบันทึกข้อมูลการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร		
ไม่เคยจดบันทึก	200	50.00
มีการจดบันทึกบ้าง แต่ไม่ครบถ้วน	170	42.50
จดบันทึกเป็นประจำ	30	7.50

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	n = 400	
	จำนวน	ร้อยละ
19. ปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
หาซื้อโคเนื้อพันธุ์ดีได้ยาก/ราคาแพง	250	22.20
ขาดแคลนพื้นที่สาธารณะเลี้ยงโค	207	18.38
วัตถุดิบ/อาหารชั้นราคาแพง	150	13.32
ขาดแคลนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ	200	17.76
การเกิดโรคระบาด	123	10.92
ไม่มีแหล่งจำหน่ายโคเนื้อที่ให้ราคายุติธรรม	180	15.99
ไม่ได้รับบริการที่ดีจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	10	0.89
อื่น ๆ	6	0.53

การได้รับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรค พบว่า โคของเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.50 ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นประจำปีละ 2 ครั้ง ได้รับการฉีดวัคซีนเป็นประจำปีละ 1 ครั้ง ร้อยละ 30.00 และเคยรับการฉีดวัคซีนบ้างเป็นครั้งคราว ร้อยละ 11.50 การถ่ายพยาธิโคเนื้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการถ่ายพยาธิเป็นประจำปีละครั้ง ร้อยละ 28.50 ถ่ายพยาธิเป็นประจำปีละ 2 ครั้ง ร้อยละ 25.00 และถ่ายพยาธิเป็นครั้งคราว ร้อยละ 22.50 การตรวจโรควัวโรคและโรคแท้งติดต่อในโคเนื้อ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยตรวจโรคเลย ร้อยละ 55.00 ตรวจโรคเป็นครั้งคราว เพียงร้อยละ 33.50 และตรวจโรคเป็นประจำปีละ 1 ครั้ง ร้อยละ 11.50 อย่างไรก็ตามการตรวจโรควัวโรคในโคไม่มีข้อมูลที่เด่นชัดเกี่ยวกับการตรวจโรค ส่วนโรคแท้งติดต่อ (Brucellosis) นั้น กรมปศุสัตว์โดยสำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรค ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า พื้นที่ใดที่มีความชุกของโรคแท้งติดต่อในโค-กระบือ เกินร้อยละ 3 จึงจะมีการให้วัคซีนดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ไม่มีการให้วัคซีนโรคแท้งติดต่อ ส่วนข้อมูลการป้องกันโรควัวโรคและโรคแท้งติดต่อนั้น สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมจาก ทศนิยม และคณะ (2539) สำหรับการดูแลสุขภาพโคกระบือ พบว่า ส่วนใหญ่แจ้งให้เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์มารักษา (ร้อยละ 53.21) รองลงมา ได้แก่ แจ้งให้อาสาปศุสัตว์มารักษา ร้อยละ 29.36 และรักษาด้วยตนเองหรือคนในครอบครัว ร้อยละ 14.68 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของกรมปศุสัตว์

การจำหน่ายโคเนื้อในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 36.50 มีการจำหน่ายโคเนื้อ และไม่ได้จำหน่ายโค ร้อยละ 36.50 ตามลำดับ โดยมีการจำหน่ายเฉลี่ย 3.5 ตัว/ปี รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อในรอบปีที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.69 มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อระหว่าง 60,001 - 80,000 บาท รองลงมา มีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อระหว่าง 80,001 - 100,000 บาท ร้อยละ 26.23 โดยมีรายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อ เฉลี่ย 78,530.00 บาท ต่ำสุด 21,500 บาท สูงสุด 1,750,000 บาท เฉลี่ยตัวละ 22,151.43 บาท อายุของโคเนื้อที่เกษตรกรจำหน่าย ส่วนใหญ่จำหน่าย อายุระหว่าง 1 - 3 ปี (ร้อยละ 50.49) ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อมีความพึงพอใจในการจำหน่ายโคเนื้อ ณ เวลาที่ศึกษาและรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เนื่องจากอาชีพเกษตรกรอื่น ๆ มีราคาตกต่ำ

สำหรับรูปแบบการจำหน่ายและกำหนดราคา พบว่า มีพ่อค้ามารับซื้อโคเนื้อที่ฟาร์ม ร้อยละ 75.00 เกษตรกร ขนย้ายไปจำหน่ายเองที่ตลาดนัดโค - กระบือ ร้อยละ 22.50 และจำหน่ายในรูปแบบอื่น เช่น จำหน่ายให้กับสหกรณ์ หรือจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้าน ร้อยละ 2.50 สำหรับการใช้จ่ายประโยชน์จากมูลโค พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่นำไปใส่พื้นที่ทำการเกษตร (ร้อยละ 49.1) รองลงมา ได้แก่ จำหน่าย ร้อยละ 25.9 นำไปใส่พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ ร้อยละ 20.7 และนำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ร้อยละ 4.3 ส่วนการศึกษาของคณะวิจัยอื่น

เช่น สมปอง และคณะ (2549) พบว่า ด้านการซื้อขายโค เกษตรกรจะขายโคออกจากฝูงในลักษณะโคมีชีวิต พ่อพันธุ์ที่ปลดออกจากฝูงจะถูกนำไปขายเป็นโคฆ่า จะไม่ขายโคในลักษณะเนื้อชำแหละให้แก่พ่อค้าประจำท้องถิ่น หรือพ่อค้าประจำหมู่บ้าน โดยคัดจากลักษณะภายนอกของโคแต่ละตัว ส่วนใหญ่จะขายโคเพศผู้ออกจากฝูง หลังจากหย่านมแล้ว และไม่มีการซื้อโคทดแทน ส่วน อารัง และ ญัฐนรากร (2550) ศึกษาโครงการระบบการผลิตและการตลาดโคเนื้อจังหวัดตาก พบว่า จะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงฟาร์ม เพราะไม่นิยมขนส่งโคไปยังปลายทางสำหรับตลาดปลายทางของโครุ่น คือ ตลาดนัดโค-กระบือ

การจดบันทึกข้อมูลการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50.00) ไม่เคยจดบันทึกข้อมูลเลย รองลงมา ร้อยละ 42.50 มีการจดบันทึกบ้าง แต่ไม่ครบถ้วน และมีเพียงร้อยละ 7.50 เท่านั้นที่จดบันทึกเป็นประจำ แตกต่างกับ สุเจตน์ และคณะ (2549) ศึกษากระบวนการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตภาคตะวันตก (จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม และราชบุรี) พบว่า ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ทำให้ไม่ทราบต้นทุนที่แท้จริงในการเลี้ยงโคพื้นเมือง สาเหตุที่แตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์บางส่วน มีการเลี้ยงโคขุน ซึ่งเป็นการเลี้ยงโคเนื้อแบบประณีต จึงเป็นไปได้เกี่ยวกับการคาดถึงผลตอบแทนที่จะได้รับการเลี้ยงโคเนื้อมากกว่าการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตภาคตะวันตก จากการศึกษาของ สุเจตน์ และคณะ (2549) ที่เลี้ยงเป็นอาชีพเสริมและเป็นทุนออมทรัพย์

ปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อนั้น ปัญหาส่วนใหญ่ ได้แก่ หาซื้อโคเนื้อพันธุ์ดีได้ยาก ร้อยละ 22.20 ขาดแคลนพื้นที่เลี้ยงสาธารณะ ร้อยละ 18.38 ขาดแคลนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 17.76 ไม่มีแหล่งจำหน่ายโคเนื้อที่ให้ราคายุติธรรม ร้อยละ 15.99 ราคาวัตถุดิบ/อาหารชั้นราคาแพง ร้อยละ 13.32 รายละเอียดปัญหาอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 2

จากการศึกษาปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อ ให้ผลสอดคล้องกับ พัทณี และ มานะ (2548) ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ มีความต้องการในระดับมากที่สุด ได้แก่ การปรับปรุงพันธุ์ การผสมเทียม การสนับสนุนพ่อพันธุ์ การรักษาโรคโค อาหารและการให้อาหาร การปลูกและจัดการแปลงหญ้า การให้วัคซีนป้องกันโรค ยากำจัดพยาธิภายใน แร่ธาตุ/อาหารเสริม เมล็ดพันธุ์หญ้า การผลิตเสบียงสัตว์ และการจัดทำแปลงหญ้า เช่นเดียวกับ นฤมล และคณะ (2555) ศึกษาความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี ที่มีปัญหาในระดับมาก คือการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์หญ้า ความต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมด้านต่างๆ ได้แก่ พันธุ์โค การจัดการฟาร์ม วิธีการเลี้ยงดูโคระยะต่างๆ การผสมเทียม การผลิตและการให้อาหารโคเนื้อ การป้องกันโรคและวิธีการให้ยารักษาโรค และการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงโค

ผลการศึกษานี้ สามารถวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยพบว่า จุดแข็ง คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนเลี้ยงโค ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ ระบบการเลี้ยงสอดคล้องกับศักยภาพของเกษตรกรเพื่อผลิตเนื้อโคตรงตามความต้องการของตลาด มีความหลากหลายสายพันธุ์โคเนื้อ และเลี้ยงโคพื้นเมืองและลูกผสมพื้นเมืองมากถึงร้อยละ 41.91 และ 28.90 ตามลำดับ ทำให้สามารถปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อพันธุ์ดีสูง มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐด้านส่งเสริมการผลิตปศุสัตว์ให้คำแนะนำและให้บริการด้านป้องกันและดูแลสุขภาพโคเป็นอย่างดี ส่วนจุดอ่อน คือ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย อายุมาก การศึกษาน้อย การยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นไปได้ช้า ขาดการรวมกลุ่มทำให้ไม่สามารถกำหนดราคาโคที่จะจำหน่ายได้ การซื้อขายโคและเนื้อโคยังไม่มีความมาตรฐานทั้งในด้านคุณภาพและราคา ขาดแคลนพื้นที่สาธารณะ ทำให้มีฟีดอาหารสัตว์ไม่เพียงพอ ขาดแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ อย่างไรก็ตามโอกาสในการแข่งขันของไทยกับประเทศในกลุ่มอาเซียน คือ ประเทศไทยมีระบบการผลิตเนื้อโคคุณภาพสูงเทียบเท่ากับเนื้อโคจากต่างประเทศ นอกจากนี้การทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ทำให้ไทยมีโอกาสส่งโคเนื้อไปจำหน่ายต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

การรับรู้การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

ผลการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ รับทราบแต่ไม่เข้าใจรายละเอียด (ร้อยละ 66.00) รองลงมา รับทราบและเข้าใจรายละเอียดบ้าง ร้อยละ 18.75 เกษตรกรไม่ทราบเลย ร้อยละ 12.50 และรับทราบและเข้าใจรายละเอียดเป็นอย่างดี ร้อยละ 2.75 ตามลำดับ ผลกระทบในการเลี้ยงโคเนื้อจากการจัดตั้ง AEC พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.00) ไม่ทราบว่าไม่ผลกระทบต่อ รองลงมา เกษตรกรเห็นว่าไม่มีผลกระทบต่อ ร้อยละ 26.50 มีผลกระทบต่อภาพบวก ร้อยละ 21.00 และมีผลกระทบต่อในภาพลบ ร้อยละ 7.50 ตามลำดับ

สำหรับการปรับตัวของเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อเพื่อรองรับการจัดตั้ง AEC พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าต้องมีการปรับตัว (ร้อยละ 65.50) รองลงมา ได้แก่ ไม่ต้องปรับตัว ร้อยละ 29.50 และ เห็นว่าไม่ต้องปรับตัว ร้อยละ 5.00 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เห็นว่าต้องปรับตัว ในด้านการจัดการเลี้ยงดู ร้อยละ 27.33 ด้านการตลาด/การจำหน่าย ร้อยละ 22.29 ด้านพันธุ์โคเนื้อ ร้อยละ 18.01 ด้านการป้องกันโรคและดูแลสุขภาพโค ร้อยละ 16.83 และด้านอาหารโคเนื้อ ร้อยละ 15.54 จากผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ สุวิช และคณะ (2558) ศึกษาในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายแดนประเทศลาว กับ (vs.) พื้นที่ติดชายแดนประเทศกัมพูชา เกี่ยวกับรับรู้การรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรส่วนใหญ่ทราบแต่ไม่เข้าใจรายละเอียด (46.0% vs. 53.0%) และไม่ทราบผลกระทบต่อเลี้ยงโคเนื้อ (53.4% vs. 48.0%) การปรับตัวในการเลี้ยงโคเนื้อเมื่อรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เกษตรกรให้ความคิดเห็นว่า ต้องมีการปรับตัว (57.9% vs. 66.5%) ด้านการจัดการเลี้ยงดู (30.4% vs. 26.0%) พันธุ์โคเนื้อ (24.5% vs. 27.2%) การป้องกันโรคและดูแลสุขภาพโค (24.2% vs. 25.4%) และ ด้านอาหารและการให้อาหาร (18.4% vs. 19.6%)

ความต้องการช่วยเหลือการเลี้ยงโคเนื้อจากภาครัฐของเกษตรกร พบว่า ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือ ร้อยละ 95.00 โดยต้องการให้รัฐช่วยเหลือและสนับสนุน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ต้องการให้รัฐบาลมีการประกันราคาโคเนื้อ (ร้อยละ 13.00) ต้องการเงินทุนและสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 12.53) การป้องกันโรคระบาด โดยเฉพาะโรคปากและเท้าเปื่อย (ร้อยละ 11.99) การผลิตโคเนื้อพันธุ์ดีและมีจำนวนพอเพียงแก่เกษตรกร (ร้อยละ 10.90) สนับสนุนเมล็ดหรือท่อนพันธุ์พืชอาหารสัตว์ (ร้อยละ 10.17) การเคลื่อนย้ายให้มีความสะดวกมากขึ้น (ร้อยละ 6.83) การให้ความรู้/เทคโนโลยีการเลี้ยงโคเนื้อ (ร้อยละ 6.79) การจัดตั้งกลุ่มและพัฒนากลุ่ม/สหกรณ์/วิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง (ร้อยละ 6.54) การตรวจโรคประจำปี/ดูแลสุขภาพ/รักษาพยาบาลโคเนื้อ (ร้อยละ 6.83) การจัดงานประกวดโคเนื้อแห่งชาติประจำปี เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ การซื้อขายและสร้างมูลค่าเพิ่ม (ร้อยละ 5.59) การอำนวยความสะดวกการส่งออกโคไปจำหน่ายต่างประเทศ (ร้อยละ 5.27) และ การจัดตั้งฟาร์มมาตรฐาน/ฟาร์มปลอดโรค (ร้อยละ 5.27) ดังแสดงในตารางที่ 4

สำหรับการศึกษาของ สุวิช และคณะ (2558) พบว่า เกษตรกรในพื้นที่ติดชายแดนประเทศลาว กับ (vs.) พื้นที่ติดชายแดนประเทศกัมพูชา ส่วนใหญ่ (95.5% vs. 97.5%) ต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือการเลี้ยงโค และต้องการให้สนับสนุนด้านต่างๆ ได้แก่ การประกันราคาโค (16.7% vs. 18.0%) การจัดตั้งกลุ่ม/สหกรณ์/วิสาหกิจชุมชน (14.0% vs. 12.3%) การป้องกันกำจัดโรคปากและเท้าเปื่อย (12.4% vs. 8.0%) การจัดตั้งเครือข่าย/ผู้ประกอบการ (11.0% vs. 9.3%) และการผลิตและจำหน่ายโคเนื้อพันธุ์ดี (10.2% vs. 11.5%)

ตารางที่ 3 การรับรู้การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

n = 400		
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. การรับรู้เกี่ยวกับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)		
ไม่ทราบ	50	12.50
ทราบแต่ไม่เข้าใจรายละเอียด	264	66.00
ทราบและเข้าใจรายละเอียดบ้าง	75	18.75
ทราบและเข้าใจรายละเอียดเป็นอย่างดี	11	2.75
2. ผลกระทบในการเลี้ยงโคเนื้อจากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน		
ไม่ทราบ	180	45.00
ไม่มีผลกระทบ	106	26.50
มีผลกระทบในภาพบวก	84	21.00
มีผลกระทบในภาพลบ	30	7.50
3. การปรับตัว เพื่อรองรับการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน		
ไม่ทราบ	118	29.50
ไม่ต้องปรับตัว	20	5.00
ต้องมีการปรับตัว	262	65.50
กรณีเกษตรกรต้องมีการปรับตัว ต้องปรับตัวด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ด้านพันธุ์โคเนื้อ	168	18.01
ด้านอาหารโคเนื้อ	145	15.54
ด้านการจัดการเลี้ยงดู	255	27.33
ด้านการป้องกันโรคและดูแลสุขภาพโคเนื้อ	157	16.83
ด้านการตลาด/การจำหน่าย	208	22.29
4. ความต้องการช่วยเหลือการเลี้ยงโคเนื้อจากภาครัฐของเกษตรกร		
ไม่ต้องการ	20	5.00
ต้องการ	380	95.00
กรณีที่ต้องการช่วยเหลือ จะให้ช่วยเหลือและสนับสนุนด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เงินทุน/สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ	345	12.53
การผลิตโคเนื้อพันธุ์ดีและมีจำนวนพอเพียงแก่เกษตรกร	300	10.90
สนับสนุนเมล็ดหรือท่อนพันธุ์พืชอาหารสัตว์	280	10.17
การให้ความรู้/เทคโนโลยีการเลี้ยงโคเนื้อ	187	6.79
การป้องกันโรคระบาด โดยเฉพาะโรคปากและเท้าเปื่อย	330	11.99
การตรวจโรคประจำปี/ดูแลสุขภาพ/รักษาพยาบาลโคเนื้อ	164	5.96
การจัดทำฟาร์มมาตรฐาน/ฟาร์มปลอดโรค	122	4.43
การจัดตั้งและพัฒนากลุ่ม/สหกรณ์/วิสาหกิจชุมชน	180	6.54
การประกันราคาโคเนื้อ	358	13.00
การส่งออกโคเนื้อไปจำหน่ายต่างประเทศ	145	5.27
การจัดงานประกวดโคเนื้อแห่งชาติประจำปี	154	5.59
การเคลื่อนย้ายสัตว์	188	6.83

ผลการศึกษาคั้งนี้ สอดคล้องกับพีซนี และ มานะ (2548) ศึกษาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ ในด้านการปรับปรุงพันธุ์ การผสมเทียม การสนับสนุนพ่อพันธุ์ การรักษาโรคโค อาหารและการให้อาหาร การปลูกและจัดการแปลงหญ้า การให้วัคซีนป้องกันโรค ยากำจัดพยาธิภายใน แร่ธาตุ/อาหารเสริม เมล็ดพันธุ์หญ้า และการจัดทำแปลงหญ้า เช่นเดียวกับ นฤมล และคณะ (2555) พบว่าเกษตรกรต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมด้านต่างๆ ได้แก่ พันธุ์โค การจัดการฟาร์ม วิธีการเลี้ยงดูโคระยะต่างๆ การผสมเทียม การผลิตและการให้อาหารโคเนื้อ การป้องกันโรคและวิธีการให้ยารักษาโรค และการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงโค

แนวทางการพัฒนาศักยภาพเพื่อการแข่งขันด้านปศุสัตว์ด้านการเลี้ยงโคเนื้อ

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพเพื่อการแข่งขันด้านปศุสัตว์สำหรับการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า จุดแข็ง คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ ระบบการเลี้ยงสอดคล้องกับศักยภาพของเกษตรกรเพื่อผลิตเนื้อโคตรงตามความต้องการของตลาด มีความหลากหลายด้านสายพันธุ์โคเนื้อพันธุ์ดี และมีความสามารถในการปรับปรุงพันธุ์สูง มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐด้านส่งเสริมการผลิตปศุสัตว์กระจายอยู่ทั่วประเทศ ส่วนจุดอ่อน คือ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย อายุมาก การศึกษาน้อย การยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นไปได้ช้า ขาดการรวมกลุ่ม ทำให้ยากต่อการกำหนดราคาโค การควบคุมคุณภาพและปริมาณการผลิต การซื้อขายโคและเนื้อโคยังไม่มีมาตรฐานทั้งในด้านคุณภาพและราคา ขาดแคลนพื้นที่สาธารณะ ทำให้มีฟีดอาหารสัตว์ไม่เพียงพอ ขาดแหล่งเงินกู้ดอกเบี่ยต่ำ และในบางพื้นที่เกิดโรคระบาดโดยเฉพาะโรคปากเท้าเปื่อย อย่างไรก็ตามโอกาสการแข่งขันของไทยกับประเทศในกลุ่มอาเซียน คือ เกษตรกรไทยที่เลี้ยงโคเพื่อการค้ามีระบบการผลิตเนื้อโคคุณภาพสูงเทียบเท่ากับเนื้อโคจากต่างประเทศ และการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ทำให้ไทยมีโอกาสส่งโคเนื้อไปจำหน่ายต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการรับรู้เกี่ยวกับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่ไม่เข้าใจรายละเอียด ดังนั้นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่ จากการศึกษาครั้งนี้ คือ 1.) เพิ่มการประชาสัมพันธ์การรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้เกษตรกรเข้าใจรายละเอียดให้มากขึ้น 2.) เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องแนะนำให้เกษตรกรปรับระบบการผลิตโคเนื้อ ได้แก่ สนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อแบบประณีตในพื้นที่ที่เกษตรกรมีอยู่อย่างจำกัด แนะนำเกษตรกรจัดสรรพื้นที่บางส่วนเพื่อปลูกพืชอาหารสัตว์และจัดหาพันธุ์หญ้าที่ให้ผลผลิตสูงเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และสามารถเลี้ยงโคได้ตลอดปี แนะนำวิธีเก็บสำรองพืชอาหารสัตว์ เช่น การทำหญ้าหมัก หญ้าแห้ง สนับสนุนวัคซีนป้องกันโรคโดยเฉพาะโรคปากและเท้าเปื่อย การกำจัดพยาธิภายในและภายนอกและดูแลสุขภาพโค การใช้วัตถุดิบจากการเกษตรในท้องถิ่นนำมาเลี้ยงโค เพิ่มการผลิตโคเนื้อพันธุ์ดีในหน่วยงานของรัฐเพื่อสนับสนุนผู้เลี้ยงโครายย่อยและผู้เลี้ยงโครายย่อยเพื่อผลิตโคเนื้อให้มากขึ้น ติดต่อบริษัทเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อใช้ลงทุน 3.) รัฐควรมีการประกันราคาโคเนื้อเพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ สนับสนุนและส่งเสริมเกษตรกรจัดตั้งกลุ่ม/สหกรณ์/วิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ การจัดตั้งเครือข่ายผู้ประกอบการผลิตและแปรรูป 4.) การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ การเลี้ยงโคแม่พันธุ์ส่วนใหญ่เป็นโคพื้นเมืองและลูกผสมบราห์มัน-พื้นเมือง ดังนั้นเกษตรกรรายย่อยควรรู้วิธีการผสมเทียม เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงพ่อพันธุ์ส่วนรายใหญ่ควรใช้พ่อพันธุ์ดีคู่ผสมร่วมกับวิธีผสมเทียมกับโคสายพันธุ์ยุโรปหรือโคพันธุ์ที่สร้างขึ้นใหม่ภายในประเทศ

สรุปผล

ผลการศึกษาศึกษาการเลี้ยงโคเนื้อและการรับรู้การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อการแข่งขันด้านปศุสัตว์ พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงโคเนื้อ ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 55.75 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.00) มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 17.60 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.50 ไร่ เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 9.76 ตัว มีประสบการณ์เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 12.50 ปี เหตุผลของเกษตรกรส่วนใหญ่ในการเลี้ยงโค คือ เป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว (19.35%) การทำการเกษตรอื่นประสบปัญหา (17.60%) รายได้ดีสม่ำเสมอมั่นคง (16.42%) และ มีความตั้งใจจะเลี้ยงอยู่แล้ว (14.37%) แหล่งพันธุ์โคเนื้อที่นำมาเลี้ยง ได้แก่ ขยายพันธุ์จากฟาร์มของตนเอง (35.30%) จากตลาดนัดโคกระบือ (32.68%) และซื้อจากฟาร์มของเกษตรกรด้วยกันเอง (26.14%) รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อจำหน่ายลูก (42.88%) เลี้ยงเพื่อใช้มูลในการทำเกษตรกรรม (37.83%) และเลี้ยงขุนโคมัน (14.25%) พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยงในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เลี้ยงโคพื้นเมือง (41.91%) รองลงมาคือ ลูกผสมบราห์มัน (28.90%) และลูกผสมชาร์โรเลส์ (16.18%) การผสมพันธุ์โค ส่วนใหญ่ใช้พ่อพันธุ์ (38.50%) ใช้วิธีผสมเทียม ร้อยละ 23.50% และใช้ทั้งสองวิธี ร้อยละ 30.00% การปลูกพืชอาหารสัตว์ พบว่ามีการปลูกพืชอาหารสัตว์ ร้อยละ 75.00% หญ้าที่นิยมปลูก ได้แก่ หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 (28.90%) หญ้ากินนี (23.13%) และหญ้ารูซี่ (22.54%) มีพื้นที่ปลูกหญ้าเฉลี่ย 5.50 ไร่ เกษตรกรมีการเสริมอาหารข้นและแร่ธาตุ ร้อยละ 67.50 การได้รับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรค ส่วนใหญ่ได้รับบริการเป็นประจำทุกปี ละ 2 ครั้ง (58.50%) การถ่ายพยาธิโคเนื้อ เกษตรกรมีการทำเป็นประจำทุกๆ ปีละ 1 ครั้ง (28.50%) ทำเป็นประจำทุกๆ ปีละ 2 ครั้ง (25.00%) และทำเป็นครั้งคราว (22.50%) การตรวจโรคควมโรคและแท้งติดต่อกัน ส่วนใหญ่ไม่เคยทำเลย ร้อยละ 55.00 การดูแลรักษาสุขภาพโคเนื้อในกรณีเจ็บป่วย ส่วนใหญ่จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่มารักษา ร้อยละ 53.21

ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรมีการจำหน่ายโค ร้อยละ 63.50 จำหน่ายเฉลี่ย 3.5 ตัวต่อปี มีรายได้จากการจำหน่ายโคเฉลี่ย 78,530.00 บาท หรือจำหน่ายเฉลี่ยตัวละ 22,151.43 บาท อายุโคที่จำหน่ายมากที่สุด คือ อายุ 1 – 3 ปี (50.49%) รูปแบบการจำหน่ายและกำหนดราคา ส่วนใหญ่มีพ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์มและตกลงราคากันเอง (75.00%) การใช้ประโยชน์จากมูลโค พบว่า นำไปปรับปรุงดินในพื้นที่การเกษตรอื่นๆ (38.37%) จำหน่าย (34.72%) และนำไปปรับปรุงดินในพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ (26.04%) การจดบันทึกข้อมูลการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยจดบันทึก (50.00%) มีการจดบันทึกบ้างแต่ไม่ครบถ้วน ร้อยละ 42.50 ส่วนปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อที่มีหลายปัจจัย ซึ่งเกษตรกรมีปัญหามากที่สุด ได้แก่ หาซื้อโคเนื้อพันธุ์ดีได้ยาก/ราคาแพง (27.00%) ขาดแคลนพื้นที่สาธารณะ (22.35%) ไม่มีแหล่งรับซื้อโคเนื้อที่ให้ราคายุติธรรม (19.44%) และ วัตถุประสงค์อาหารสัตว์ราคาแพง (16.20%)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกี่ยวกับการรับรู้การรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทราบแต่ไม่เข้าใจรายละเอียด (66.00%) และไม่ทราบผลกระทบต่อ การเลี้ยงโคเนื้อ (45.00%) อย่างไรก็ตามเกษตรกรให้ความคิดเห็นว่า จะต้องมีการปรับตัวในการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อรองรับการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ด้านการจัดการเลี้ยงดู (27.33%) ด้านการตลาดและการจำหน่าย (22.29%) พันธุ์โคเนื้อ (18.01%) การป้องกันโรคและดูแลสุขภาพโค (16.83%) และ ด้านอาหารและการให้อาหารโคเนื้อ (15.54%) สำหรับความต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือและส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการสูง (95.00%) โดยเกษตรกรมีความต้องการมากที่สุดในลำดับ 5 ข้อแรกจาก 12 ข้อที่ให้เกษตรกรตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ด้านประกันราคาโคเนื้อ (13.00%) เงินทุน/สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (12.53%) การป้องกันกำจัดโรคปากและเท้าเปื่อย (11.99%) การผลิตโคเนื้อพันธุ์ดีให้พอเพียงแก่เกษตรกร (10.90%) สนับสนุนเมล็ดหรือท่อนพันธุ์อาหารสัตว์ (10.17%) และอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายสัตว์ (6.83%)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาดังกล่าว พบว่าเกษตรกรมีความต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือและสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อในเรื่องต่างๆ ดังนั้นแนวทางการปรับตัวและส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนี้

1. ควรเพิ่มงบประมาณการผลิตโคเนื้อพันธุ์ดีในหน่วยงานของรัฐและสนับสนุนผู้ฟาร์มเครือข่าย และประสานงานกับแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้กับฟาร์มเครือข่ายและเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อยเพื่อเพิ่มจำนวนพ่อแม่โคเนื้อให้มากขึ้น ด้านการให้บริการต่อเกษตรกรของเจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์ การให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

2. ปัญหาพื้นที่การเลี้ยงดู และอาหารหยาบไม่พอเพียง เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ ควรส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อแบบประณีตในพื้นที่เกษตรกรมีอยู่อย่างจำกัด ให้คำแนะนำวิธีการสำรองอาหารหยาบ การปลูกหญ้าหรือพืชชนิดอื่น การใช้ผลพลอยได้จากการเกษตรในท้องถิ่นนำมาเลี้ยงโคเนื้อ ให้ความสำคัญกับพันธุ์หญ้าหรือพืชอาหารสัตว์อื่นๆ ใช้เลี้ยงโค เช่น หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 หญ้ากินนีสีม่วง หญ้ารูซี เป็นต้น หรือการปลูกกระถินริมรั้ว เพื่อตัดให้กินในคอกหลังจากโคกลับเข้าคอกเวลากลางคืน

3. ปัญหาการขาดแคลนแหล่งเงินทุน ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการจัดตั้งกลุ่ม แนะนำการเขียนโครงการเลี้ยงโค เพื่อขอสนับสนุนกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุน เช่น ธกส. หรือร่วมมือกับส่วนราชการอื่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่ เพื่อหาแหล่งเงินทุนแก่เกษตรกร

4. กรมปศุสัตว์ควรมีนโยบายสนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อในหมู่บ้านศักยภาพสูง ให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่างการเลี้ยงโคเนื้อของแต่ละอำเภอ เช่น การสนับสนุนยาถ่ายพยาธิ ยารักษาโรค และวัคซีนแก่กลุ่มเกษตรกร มีการจัดประกวดแข่งขันโคเนื้อ เพื่อสนับสนุนคัดเลือกสัตว์พันธุ์ดีในพื้นที่ไว้ขยายพันธุ์ต่อไป

5. ควรมีกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ ให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง การกำหนดหลักสูตรควรให้มีเนื้อหาสาระครอบคลุม โดยเน้นในเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ทำการอบรมในระยะสั้น ในช่วงที่เกษตรกรว่างงาน

6. การรับรู้ข่าวสารด้านการรับรู้เกี่ยวกับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รัฐบาลจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ ชี้แจงรายละเอียดทั้งด้านหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรือช่องทางสื่อสารต่างๆ ให้ประชาชนไปรับทราบข่าวสาร วางแผนการประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์ เพื่อให้สามารถรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

7. ควรมีนโยบายสนับสนุนงบประมาณแก่เกษตรกรที่เลี้ยงพ่อ-แม่พันธุ์ดีหรือมีขนาดใหญ่อยู่แล้วในพื้นที่ ให้สามารถเลี้ยงดูโคเนื้อได้อย่างยั่งยืน เช่น สนับสนุนค่าซ่อมแซมโรงเรือน ค่าอาหารหยาบ อาหารข้น ยารักษาโรค เป็นรายปี หรือสนับสนุนน้ำเชื้อโคเนื้อพันธุ์ดี ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ฟาร์มดังกล่าว ให้เกษตรกรรายอื่นได้รู้จัก และสามารถไปซื้อโคจากฟาร์มโคเนื้อพันธุ์ดีไปขยายพันธุ์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการวิชาการกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.แสนศักดิ์ นาคะวิสุทธิ ผู้เชี่ยวชาญด้านส่งเสริมและพัฒนาสัตว์เล็ก ที่ช่วยแก้ไข Abstract ให้เกิดความสมบูรณ์ครบถ้วนถูกต้องตามหลักวิชาการ และขอขอบคุณนายอวยชัย ชัยยุทธ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ ที่ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2555. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโคเนื้อ ปี 2555 – 2559. แหล่งสืบค้น: <http://elibrary.trf.or.th.>, วันที่สืบค้น 2 พฤษภาคม 2559.
- กันยา ตันตวิสุทธิกุล ธนानันท์ ศุภกิจจานนท์ และ สัญญา ศิริรักษ์. 2550. ระบบการผลิตและวิธีการตลาดโคพื้นเมืองของเกษตรกร ในพื้นที่เหนือเขื่อนภูมิพล (จังหวัดตาก). แหล่งสืบค้น: <http://elibrary.trf.or.th.>, วันที่สืบค้น 15 พฤษภาคม 2559.
- ทัศนีย์ ชมภูจันทร์ สุรีย์ ธรรมศาสตร์ ปันนัท ธนเจริญวัชร จิรา คงครอง และ เอกรินทร์ วัฒนพลาชัยกุล. 2539. คู่มือมาตรฐานการชันสูตรโรคสัตว์. สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- อัครงค์ เมฆโหรา และ ญัฐนรากร จันทิมาน. 2552. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการระบบการผลิตและการตลาดโคเนื้อ จังหวัดตาก. ชุดโครงการขยายโอกาสธุรกิจเนื้อโคไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.
- นฤมล อินตรา ประสิทธิ์ ยิ้มเกตุ วัชระ ศิริกุล และ สุวิช บุญโปร่ง. 2555. ความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในอำเภอแก่งคอยและวังม่วง จังหวัดสระบุรี. BAHGI e – journal 2012, Vol.1, แหล่งสืบค้น: http://www.dld.go.th/breeding/Journal/e_journal/, วันที่สืบค้น 10 พฤษภาคม 2559.
- นันทนา ช่วยชูวงศ์ สมหมาย คล้ายบ้านใหม่ สมศักดิ์ เลียนนิมิตร และ ราชศักดิ์ ช่วยชูวงศ์. 2549. ศักยภาพการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองภาคใต้และโอกาสทางการตลาด: กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี. แหล่งสืบค้น: <http://elibrary.trf.or.th.>, วันที่สืบค้น 2 พฤษภาคม 2559.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2540. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พัชนี ขนิษฐวงศ์ และ มานะ อ่อนคล้าย. 2548. ความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร: กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. วารสารสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 2. ฉะเชิงเทรา.
- มนิสา นวลเต็ม. 2556. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์. แหล่งสืบค้น: <http://tpso.moc.go.th/img/news/1168-img.pdf>. วันที่สืบค้น 12 พฤษภาคม 2559.
- ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์. 2557. สถิติจำนวนโคเนื้อและเกษตรกรผู้เลี้ยงปี 2557. แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th/ict/th/index.php?option=com.>, วันที่สืบค้น 1 พฤษภาคม 2559.
- สมปอง สรวมศิริ เพทาย พงษ์เพ็ญจันทร์ ญัฐพล จงกสิกิจ นุชา สิมะสาธิตกุล ไพโรจน์ ศีลมันน์ วรวรรณ สิงห์อยู่นครินทร์ พริบไหว และ อุดร วงศ์นาค. 2549. ระบบการผลิตและโอกาสทางการตลาดของการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตจังหวัดภาคเหนือ (เชียงใหม่และแพร่). แหล่งสืบค้น: <http://elibrary.trf.or.th.>, วันที่สืบค้น 2 พฤษภาคม 2559.
- สมปอง สรวมศิริ. 2549. ระบบการผลิตและโอกาสทางการตลาดของการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตจังหวัดสมพร ดอนใหญ่ สุนทรพิพร ดอนใหญ่ และ วรวิทย์ ธนสุนทรสุทธิ. 2550. การผลิตเนื้อโคพื้นเมือง: กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดยโสธร. แหล่งสืบค้น: <http://elibrary.trf.or.th.>, วันที่สืบค้น 2 พฤษภาคม 2559.
- สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ. 2554. ส่วนความร่วมมือของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. แหล่งสืบค้น: <http://www.mfa.go.th.>, วันที่สืบค้น 1 พฤษภาคม 2559.

- สุเจตน์ ชื่นชม เสาวลักษณ์ ผ่องลำเจียก เขาวลิต นาคทอง วรณีย์ ชิวปรีชา และ ศศิธร นาคทอง. 2549. ระบบการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตภาคตะวันตก (จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม และราชบุรี). แหล่งสืบค้น: <http://elibrary.trf.or.th.>, วันที่สืบค้น 2 มีนาคม 2558.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546. ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12, บริษัทเฟื่องฟ้า ปรีณิตติ้ง, กรุงเทพฯ.
- สุเทพ เหลาทอง และ บุญชู ชมพูสอ. 2550. การศึกษาความต้องการรับการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการปศุสัตว์เขต 4, ปีที่ 11 ฉบับที่ 23. ขอนแก่น.
- สุวิช บุญโปร่ง ฉลองชัย ชุ่มชื่น และ พิชิต ชุ่มเจริญ. 2558. การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรตามแนวชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการค้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC). แหล่งสืบค้น: <http://e-journal.dld.go.th/?p=2214>. BAHGI e-journal 2015, 3: 1-45.
- Yamane, T. 1973. Statistic: An Introduction Analysis, 3rd edn. Harper and Row Publication. NY.